

6. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-1-34>

УДК 364.35.087.43:316.422](477)

Підлипна Р.П.

доктор економічних наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Ужгородський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Pidlypna Radmila

Uzhgorod Trade and Economic Institute
Kyiv National University of Trade and Economics

ПЕРЕДУМОВИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Статтю присвячено аналізу необхідності, можливостей, передумов і підґрунтя реформування системи пенсійного забезпечення в контексті сучасних соціально-економічних реалій України. Проведено фінансовий аналіз вхідних і вихідних потоків пенсійного забезпечення. Проаналізовано джерела формування доходів ПФУ, причини і наслідки системного недофінансування, зростання видатків і зовнішнього субсидіювання ПФУ. Проведено порівняльний аналіз розмірів пенсійного забезпечення для різних категорій пенсіонерів і прожиткового мінімуму. Показано динаміку показників ефективності функціонування солідарної пенсійної системи. Доведено, що підґрунтя для реформування пенсійного забезпечення закладено правильно і наступні його етапи мають стосуватися впровадження обов'язкового накопичувального пенсійного страхування та добровільного накопичувального страхування.

Ключові слова: солідарна пенсійна система, пенсійне страхування, якість життя, прожитковий мінімум, соціальний захист, накопичувальна пенсійна система.

Постановка проблеми. Нестабільність внутрішньої економічної ситуації в Україні, підсилена негативним впливом фінансово-економічних та соціальних криз, зовнішня військова агресія призвели до посилення тенденцій, пов'язаних зі зниженням рівня реальних доходів і витрат населення, падінням рівня якості життя, зростанням чисельності осіб за межею бідності та критичною диференціацією доходів громадян, погіршенням доступності системи соціальних послуг для значних верств населення, наростанням низки критичних дисбалансів і проблем у сферах соціального забезпечення. Пенсійне забезпечення в Україні є основним складником системи соціального захисту і може вважатися досконалим лише тоді, коли національна пенсійна система є фінансово стабільною і захищеною від ризиків, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність реформування пенсійного забезпечення сьогодні відзначається практично всіма дослідниками. Зокрема, В.К. Рудик та В.С. Олексійко, оцінюючи стан реформування вітчизняної пенсійної системи, систематизували чинники негативного впливу та визначили пріоритети її розвитку. Дослідники обґрунтували певні аспекти

запровадження накопичувальної пенсійної системи і запропонували узгоджувати параметри пенсійної реформи з реальним станом вітчизняної економіки [8]. Т.О. Ставерська та І.Л. Шевчук розглядали передумови і чинники впливу на реформування пенсійних систем у світі, проаналізували поетапні зміни у сфері пенсійного забезпечення в Україні, запропонували вектори подальшого пенсійного реформування [9]. Дослідники зазначають, що в Україні відбулося підвищення пенсійного віку у завуальованому вигляді, однак такі заходи практично не вплинули на вирішення проблем ПФУ.

Низку рекомендацій щодо запровадження накопичувальної пенсійної системи в контексті залучення інвестицій у вітчизняну економіку надала І.І. Загреба [4]. Авторка проаналізувала досвід упровадження накопичувальної системи в окремих європейських країнах та можливості й доцільність його імплементації в умовах українських реалій. У підсумку дослідження зазначено, що запровадження накопичувальної системи створює умови для якісної модернізації економіки і формування сприятливого інвестиційного клімату. Водночас О.Ю. Загорєєва наголошує на протилежному векторі, тобто не пенсійна реформа стає сти-

мулом для розвитку економіки, а якісний високотехнологічний економічний прорив може стати джерелом поліпшення стану пенсійного забезпечення в Україні [3]. В.В. Федина визначила чинники, що призвели до перебудови національної системи пенсійного забезпечення і проблем її практичної реалізації, довела необхідність ідентифікації та моніторингу ризиків [10]. Незважаючи на неухильний інтерес дослідників до цієї теми, значна частин проблем ПФУ досі залишається невирішеною, а подекуди суперечливі висновки і пропозиції авторів та дискусійний характер наданих рекомендацій свідчать про значні прогалини у науковому обґрунтуванні підґрунтя для реформування системи пенсійного забезпечення.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження полягає у прицільному аналізі необхідності, можливостей, передумов і підґрунтя реформування системи пенсійного забезпечення в контексті сучасних соціально-економічних реалій України.

Виклад основного матеріалу. Загалом діюча система загальнообов'язкового державного пенсійного забезпечення в Україні ґрунтується на засадах солідарності й виплаті пенсій із бюджету Пенсійного фонду України. Що стосується недержавного пенсійного забезпечення, то досвід попередніх років функціонування фінансових інституцій сформував у населення психологію недовіри до фінансових установ. У процесі становлення перебуває запровадження накопичувального складника, однак реальних зрушень у цьому напрямі ще не досягнуто.

Ураховуючи фінансовий характер взаємостосунків Пенсійного фонду України (ПФУ) із громадянами, проведемо фінансовий аналіз вхідних і вихідних потоків пенсійного забезпечення. Як видно з рис. 1, протягом 2014–2019 рр. спостерігалася зростаюча динаміка доходів ПФУ. За досліджуваний період доходи фонду зросли

на 69% (майже на 167 млрд грн), а в 2019 р. становили 408,7 млрд грн, що на 15,5% (54,7 млрд грн) перевищувало відповідний показник попереднього року.

Стрімке зростання дохідної частини ПФУ у 2019 р. частково пояснюється й змінами до його бюджету, внесеними Постановою КМУ № 137 від 20.02.2019 [6], відповідно до яких до доходів додано позицію «кошти Державного бюджету України на виплату пільг і житлових субсидій громадянам на оплату житлово-комунальних послуг у готівковій формі» на суму понад 10 млрд грн. Відповідно до Постанови КМУ № 62 від 06.02.2019 [7], Мінсоцполітики виплачує житлові субсидії у готівковій формі: особам, які не одержують пенсії, – через АТ «Ощадбанк», особам, які одержують пенсії, – через ПФУ шляхом перерахування коштів на пенсійні рахунки. Утім, і поза реформаторською новацією, яка наділила ПФУ дещо невластивим йому функціями, забезпечення населення іншими видами соціальної підтримки, зростання доходів бюджетної частини ПФУ у 2019 р. порівняно з попереднім роком становило 15,5% (44,2 млрд грн).

Аналогічною є й тенденція щодо видатків ПФУ (рис. 2), які за останні шість років збільшилися на 67,7% (понад 164,8 млрд грн).

Системне недофінансування та постійно зростаючі видатки, навіть попри невпинне скорочення чисельності пенсіонерів, призводять до хронічного дефіциту бюджету ПФУ, що переважно покривається коштами державного бюджету (табл. 1). Як бачимо, сплеск зовнішнього субсидювання ПФУ припадає на 2016 р., коли з державного бюджету України було скеровано коштів більше, ніж становили власні надходження цієї інституції.

Отже, загрозлива динаміка дефіцитності бюджету ПФУ, стрімке погіршення фінансового становища населення (суб'єктів пенсійного забезпечення) та

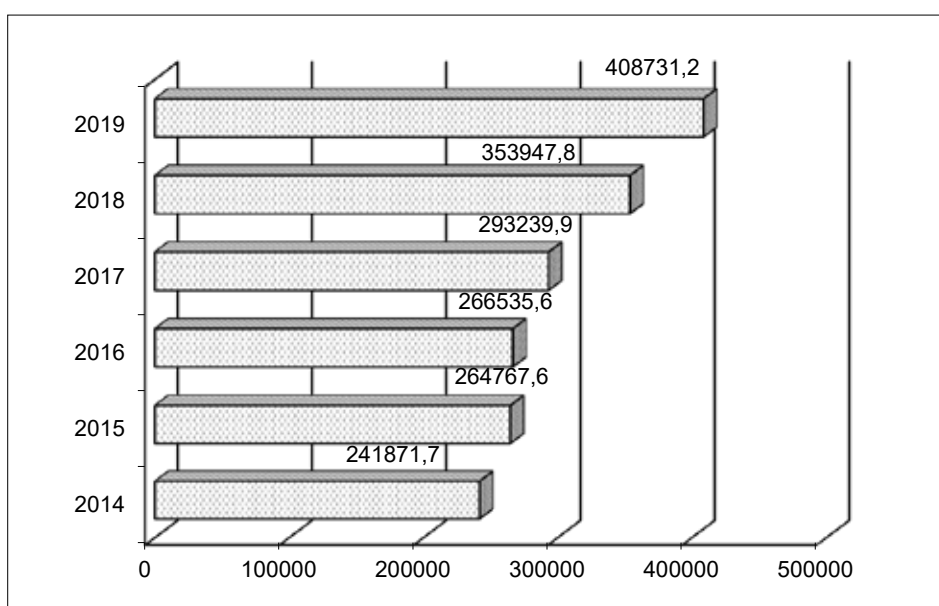

Рис. 1. Динаміка доходів ПФУ в 2014–2019 рр., млн грн [5]

постійні дискусії в соціумі свідчать про недостатню ефективність чинної системи пенсійного забезпечення. У результаті середній розмір пенсійного забезпечення для більшості українських громадян похилого віку є меншим за прожитковий мінімум і не задовольняє навіть їхніх базових потреб (табл. 2).

Відповідно до покладених на ПФУ як центрального органу виконавчої влади завдань, він забезпечує управління солідарною системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Для повноцінного і самостійного функціонування ПФУ основним джерелом формування доходів мають бути його власні

надходження (тобто внески застрахованих осіб), тому доцільно розглянути динаміку цього показника (рис. 3).

Як бачимо, впродовж шести років частка власних доходів коливалася в межах від 46,5% (2016 р.) до 68,7% (2013 р.). Найбільша спадна динаміка цього показника спостерігалася на початку активного реформування пенсійної системи, викликавши значну залежність доходів ПФУ від зовнішніх джерел фінансування. У 2017 р. понад 10,2 млн пенсіонерів (87,2%) було підвищено пенсійні виплати. При цьому підвищення відбувалося вкрай нерівномірно: близько 2,3 млн із них отримали щомісячні надбавки у розмірі до 100 грн, 4,6 млн – у розмірі

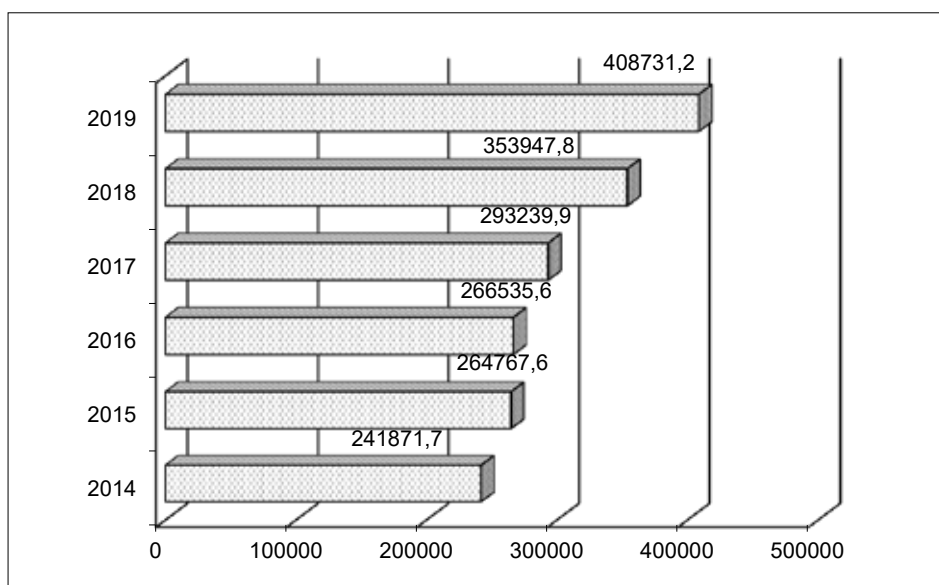

Рис. 2. Динаміка витрат ПФУ в 2014-2019 роках, млн грн [5]

Таблиця 1

Порівняльна динаміка окремих показників діяльності ПФУ [5]

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Середньорічна чисельність пенсіонерів, тис осіб	13533	12147	12297	11956	11725	11470
Ланцюгові темпи змін, %		89,8	101,2	97,2	98,1	97,8
Розмір середньомісячної пенсії, грн	1526,1	1581,5	1699,5	1828,3	2479,2	2645,7
Ланцюгові темпи змін, %		103,6	107,5	107,6	135,6	106,7
Сума надходжень з державного бюджету, млн грн	75813,9	94811,5	142586	133459	150091	129264
у % до загальної суми доходів ПФУ	31,3	35,8	53,5	45,5	42,4	31,6
Ланцюгові темпи змін, %	X	125,1	150,4	93,6	112,5	86,1

Таблиця 2

Розподіл пенсіонерів за розмірами пенсій у 2019 р. [1]

Розмір пенсійної виплати, грн	Чисельність пенсіонерів усіх категорій, осіб	Частка в загальній чисельності, %	Середній розмір пенсійної виплати, грн
Понад 10000	237734	2,1	12845,25
Від 5001 до 10000	1019928	9,0	6710,85
Від 4001 до 5000	686472	6,0	4447,48
Від 3001 до 4000	1425000	12,6	3440,86
Від 2001 до 3000	3137828	27,6	2389,80
Від 1501 до 2000	4763653	42,0	1824,19
Від 1401 до 1500	3678	0,03	1477,84
До 1400	75619	0,7	908,55

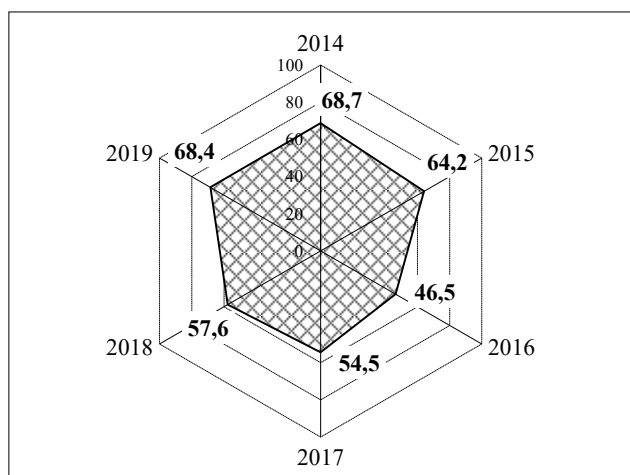

Рис. 3. Динаміка частки власних доходів у загальних доходах ПФУ у 2014–2019 рр., % [5]

100–500 грн, 1,3 млн пенсіонерів поліпшили пенсійне забезпечення на 500–1000 грн, для 800 тис збільшення пенсійного забезпечення становило 1–1,5 тис грн [5].

Для детальнішого аналізу проведемо дослідження середнього розміру призначених пенсій у розрізі видів та кількісний аналіз пенсіонерів цих груп (табл. 3).

Об’єктивний аналіз наведених трендів свідчить про синхронне підвищення середньомісячних пенсійних виплат і скорочення кількості пенсіонерів, що дає підстави говорити про реальну можливість подальшого розвитку пенсійної реформи у заданому напрямі.

Ефективність функціонування солідарної пенсійної системи може бути описана за допомогою коефіцієнтів заміщення (Кзам), дожиття (Кдож) та системного навантаження (Ксн) (табл. 4). Ці коефіцієнти безпосередньо пов’язані між собою та висвітлюють внутрішню логіку побудови солідарної пенсійної системи.

Отже, системна недостатність доходів ПФУ, як видно з наведених даних, зумовлюється низькою ставкою ЄСВ, недостатньою кількістю його платників і низькою базою для його нарахування. Скорочення ставки ЄСВ майже вдвічі у 2016 р. перетворила ставку пенсійних внесків з однієї з найвищих на одну з найнижчих в Європі. Нагадаємо, що метою скорочення ставки ЄСВ було намагання інституційно вплинути на рівень ухиляння від сплати податків. ЄСВ створював особливо значне навантаження на осіб із невисоким рівнем доходів, тоді як верхня межа ставки нівелювала таке навантаження для заможних верств населення. Натомість ця новація не стала ефективним інструмен-

Таблиця 3

Динаміка кількості пенсіонерів та середнього розміру місячної пенсії в Україні у 2014–2019 рр. [2]

Роки, станом на кінець року	Середній розмір призначеної місячної пенсії пенсіонерам, які перебувають на обліку в органах Пенсійного фонду, грн				Кількість пенсіонерів, тис
	всього	у тому числі:			
		за віком	за інвалідністю	у разі втрати годувальника	
2014	1526,1	1521,6	1406,5	1303,8	13533,3
2015	1581,5	1573,0	1432,1	1433,1	12147,2
2016	1699,5	1690,3	1545,2	1640,3	12296,5
2017	1828,3	1808,9	1705,9	1803,0	11956,2
2018	2479,2	2556,7	2000,9	2368,0	11725,4
2019	3006,8	3009,1	2547,4	2853,0	11470,1

Таблиця 4

Динаміка показників ефективності функціонування солідарної пенсійної системи за період 2014–2019 рр. [1; 2; 5]

Показник	Роки					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Середній розмір пенсії, грн	1526,1	1581,5	1699,5	1828,3	2479,2	2645,7
Середньомісячна номінальна заробітна плата, грн	3149,5	3661,4	4482,4	6273,5	7810,9	10343,7
Середньозважений прожитковий мінімум на одну працездатну особу в розрахунку на місяць, грн	1218,0	1271,3	1434,3	1684,0	1808,2	2155,6
Демографічне навантаження на населення особами у віці 0-14 років (на 1000 осіб працездатного віку)	212,3	217,6	221,4	225,3	227,4	227,7
Демографічне навантаження на населення особами у віці 65 років і старше (на 1000 осіб працездатного віку)	219,2	225,3	230,8	236,7	242,6	247,1
К _{зам} (коефіцієнт заміщення) = відношення середнього розміру пенсії до середньої заробітної плати	0,48	0,43	0,38	0,29	0,32	0,26
К _{забезп} (коефіцієнт забезпечення) = відношення середнього розміру пенсії до прожиткового мінімуму	1,25	1,24	1,18	1,09	1,37	1,23
К _{сн} (коефіцієнт системного навантаження) = відношення кількості осіб, застрахованих у Фонді соціального страхування, до кількості пенсіонерів	0,73	0,87	0,88	0,87	1,10	1,11

том, адже ухилення від оподаткування є багатовимірною проблемою, а окремо запроваджене зниження ставки ЄСВ не справило значного впливу на виведення доходів із тіньового сектору економіки.

Стабільно низьким є й коефіцієнт системного навантаження, що свідчить про недостатню кількість платників ЄСВ. Це призвело до виникнення ситуації, коли показник пенсійного забезпечення опинився на найнижчих позиціях серед країн Європи. І хоча в 2018 р. значення цього коефіцієнта перевищило межу одиниці, а в 2019 р. становило вже 1,11 (що, до речі, розвінчує загальноприйнятий у соціумі міф про зростання пенсійного навантаження на працюючих), у сукупності з низькою базою оподаткування цього виявляється недостатньо для бездефіцитного функціонування ПФУ. Окрім того, загрозу солідарній пенсійній системі становить і чинник демографічного виклику, тобто скорочення загальної чисельності, скорочення народжуваності і стрімке старіння населення України.

Слід, однак, визнати, що такі загрози стоять не лише перед пенсійною системою України, вони вже набули характеру загальносвітових проблем. В ідеалі пенсійна система повинна забезпечувати гарантії отримання доходів літніми людьми в розмірах, які дають змогу підтримувати рівень життя вище соціально прийнятного мінімуму.

Отже, хоча основною метою реформування системи пенсійного забезпечення було анонсовано вдосконалення солідарної пенсійної системи і забезпечення

справедливості під час визначення розміру пенсійних виплат, продемонстровані нами тренди не можуть свідчити навіть про наближення до вирішення поставленого завдання. Справедливим буде визнати, що ці кроки скоріше були спрямовані на завдання певної стабілізації фінансових можливостей і результатів солідарної пенсійної системи. Можна впевнено стверджувати, що певної стабілізації вдалося досягти, адже в 2017–2019 рр. спостерігається вже позитивна динаміка частки власних надходжень у бюджеті ПФУ й об'єктивне зменшення навантаження на бюджет України. Це дає змогу стверджувати, що підґрунтя для подальшого реформування пенсійного забезпечення було закладено правильно і наступні його етапи мають стосуватися впровадження обов'язкового накопичувального пенсійного страхування та добровільного накопичувального страхування.

Висновки. У системі пенсійного забезпечення України існує значна кількість проблем, а частково проведені заходи реформування викликають низку суперечностей. Реальна оцінка сучасного стану вітчизняної пенсійної системи засвідчує важливість пенсійного питання у контексті забезпечення соціального розвитку. Подальші дослідження доцільно сконцентрувати на питаннях пошуку стабільних та надійних джерел фінансування усіх видів соціального страхування та оптимального розподілу ресурсів, акумульованих за допомогою єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування між фондами соціального страхування.

Список літератури:

1. Аналітична довідка про підсумки роботи Пенсійного фонду України у I півріччі 2019 року / Пенсійний Фонд України. URL : <https://www.pfu.gov.ua/1860752-analitychna-dovidka-pro-pidsumky-roboty-pensijnogo-fondu-ukrayiny-u-i-pivrichchi-2019-roku/> (дата звернення: 16.01.2020).
2. Державна служба статистики України : офіційний сайт. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 16.01.2020).
3. Загорєєва О.Ю. Проблеми та напрямки реформування пенсійної системи України. *Молодий вчений*. 2017. № 1.1(41.1). С. 36–40.
4. Загреба І.І. Реформування пенсійної системи та його вплив на інвестиційну привабливість України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2018. Вип. 20. Ч. 1. С. 159–163.
5. Звіти про виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2014–2019 роки / Пенсійний Фонд України. URL: <https://www.pfu.gov.ua> (дата звернення: 16.01.2020).
6. Про внесення змін до бюджету Пенсійного фонду України : Постанова КМУ № 137 від 20.02.2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137-2019-%D0%BF> (дата звернення: 16.01.2020).
7. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова КМУ № 62 від 06.02.2019, зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 1101 від 24.12.2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62-2019-%D0%BF> (дата звернення: 16.01.2020).
8. Рудик В.К., Олексійко В.С. Стан реформування пенсійної системи в Україні. *Облік і фінанси*. 2016. № 4(74). С. 106–113.
9. Ставерська Т.О., Шевчук І.Л. Етапи пенсійної реформи в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 1221–1228.
10. Федина В.В. Проблемні питання реформування пенсійної системи України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. Вип. 25(2). С. 128–131.

References:

1. Pensiyni Fond Ukrainy (2019). *Analitychna dovidka pro pidsumky roboty Pensiinoho fondu Ukrainy u I pivrichchi 2019 roku* [Analytical report on the results of the Pension Fund of Ukraine in the first half of 2019]. Available at : <https://www.pfu.gov.ua/1860752-analitychna-dovidka-pro-pidsumky-roboty-pensijnogo-fondu-ukrayiny-u-i-pivrichchi-2019-roku/> (accessed: 16.01.2020).

2. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2020). *Ofitsiynyi sait* [Official site]. Available at : <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed: 16.01.2020).
3. Zahoreieva O. Yu. (2017) Problemy ta napriamky reformuvannia pensiinoi systemy Ukrainy [Problems and directions of reforming the pension system of Ukraine]. *Molodyi vchenyi*, no. 1.1 (41.1), pp. 36-40.
4. Zahreba I. I. (2018) Reformuvannia pensiinoi systemy ta yoho vplyv na investytsiinu pryvablyvist Ukrainy [Reforming the pension system and its impact on the investment attractiveness of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 20, part 1, pp. 159-163.
5. Pensiinyi Fond Ukrainy (2019) *Zvity pro vykonannia biudzhetu Pensiinoho fondu Ukrainy za 2014-2019 roky* [Reports on the implementation of the budget of the Pension Fund of Ukraine for 2014-2019]. Available at : <https://www.pfu.gov.ua> (accessed: 16.01.2020).
6. Kabinet Ministriv Ukrainy (2019) *Pro vnesennia zmin do biudzhetu Pensiinoho fondu Ukrainy : postanova* [On Amendments to the Budget of the Pension Fund of Ukraine: Resolution]. Available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137-2019-%D0%BF> (accessed: 16.01.2020).
7. Kabinet Ministriv Ukrainy (2019) *Pro vnesennia zmin do deiakykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy: postanova* [On amendments to some resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine: resolution]. Available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62-2019-%D0%BF> (accessed: 16.01.2020).
8. Rudyk V.K., Oleksiiko V.S. (2016) Stan reformuvannia pensiinoi systemy v Ukraini [The state of reform of the pension system in Ukraine]. *Oblik i finansy*, no. 4 (74), pp. 106-113.
9. Stavarska T.O., Shevchuk I.L. (2017) Etapy pensiinoi reformy v Ukraini [Problematic issues of reforming the pension system of Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 13, pp. 1221-1228.
10. Fedyna V.V. (2017) Problemni pytannia reformuvannia pensiinoi systemy Ukrainy [Problematic issues of reforming the pension system of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, vol. 25 (2), pp. 128-131.

ПРЕДПОСЫЛКИ РЕФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ПЕНСИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В УКРАИНЕ

Статья посвящена анализу необходимости, возможностей, предпосылок и основ реформирования системы пенсионного обеспечения в контексте современных социально-экономических реалий Украины. Проведен финансовый анализ входящих и исходящих потоков пенсионного обеспечения. Проанализированы источники формирования доходов ПФУ, причины и последствия системного недофинансирования, роста расходов и внешнего субсидирования ПФУ. Проведен сравнительный анализ размеров пенсионного обеспечения для различных категорий пенсионеров и прожиточного минимума. Показана динамика показателей эффективности функционирования солидарной пенсионной системы. Доказано, что основа для реформирования пенсионного обеспечения заложена правильно и следующие его этапы должны касаться внедрения обязательного накопительного пенсионного страхования и добровольного накопительного страхования.

Ключевые слова: солидарная пенсионная система, пенсионное страхование, качество жизни, прожиточный минимум, социальная защита, накопительная пенсионная система.

PREREQUISITES FOR REFORMING THE PENSION SYSTEM IN UKRAINE

The article is devoted to the analysis of the necessity, opportunities, prerequisites and basis for reforming the pension system in the context of contemporary socio-economic realities of Ukraine. Pension provision in Ukraine is a major component of the social protection system and can only be considered as perfect if the national pension system is financially stable and protected from risks, which makes the current study relevant. The financial analysis of incoming and outgoing pension flows is carried out. The sources of revenue generation of PFCs are analyzed and the growth of revenue part of its budget is noted. The causes and consequences of systemic underfunding and spending increases that lead to a chronic PFC budget deficit, mainly covered by the state budget, are analyzed. The systemic insufficiency of PFC revenues, as recorded by the above data, is due to the low ESV rate, the insufficient number of its payers and the low base for its calculation. The threat to the solidarity pension system is also a factor in the demographic challenge, the reduction of the total population, the decrease in the birth rate and the rapid aging of the Ukrainian population. A comparative analysis of pension rates for different categories of pensioners and the minimum subsistence is made. It has been found that the average retirement benefit for most older Ukrainian citizens is less than the subsistence level and does not even meet their basic needs. The dynamics of performance indicators of the solidarity pension system are shown. The main purpose of the reform of the pension system was to improve the solidarity of the pension system and ensure fairness in determining the amount of pension payments. The synchronous increase in the average monthly pension payments and the reduction in the number of pensioners give reason to speak about the real possibility of further development of the pension reform in a given direction. It is implemented that the basis for pension reform is set correctly and its next steps should relate to the introduction of compulsory pension insurance and voluntary cumulative insurance. This will allow the retirement income to exceed the socially acceptable minimum.

Key words: solidarity pension system, pension insurance, quality of life, living wage, social protection, cumulative pension system.